

ЛИТВА І САНКЦІЙНА ПОЛІТИКА ЩОДО РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: БАЛАНС ВТРАТ ТА ПЕРЕВАГ

Гаранко В.Ф.

Докторант кафедри політології

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника

(м. Івано-Франківськ)

Країни Балтії як безпосередні сусіди РФ, котрі пов'язані з нею торгово-економічними, комунікаційними та іншими зв'язками гостріше інших відчули і загрози своїй безпеці, і, одночасно, наслідки застосування стримувальних санкцій, уведених внаслідок анексії Криму та розпалювання конфлікту на Сході України. Литовська дипломатія послідовно виступає за збереження і навіть посилення санкційного тиску. Головним мотивом цього, з врахуванням певних економічних втрат з-за упроваджених Росією у відповідь торгових обмежень, є усвідомлення того, що належний ступінь безпеки є вищою цінністю. А його досягнення потребує зменшення залежності від РФ у постачанні енергоносіїв, електроенергії, технологій, розміщенні товарного експорту. Ці завдання у публічному просторі трактуються як необхідний засіб укріплення суверенітету та завершення інтеграції в ЄС по лінії інфраструктурних зв'язків.

Стратегія Росії щодо Литви, Латвії та Естонії визначалася ставленням до них, як до «колишніх попутників», що відображало прямий інтерес до збереження її домінації на пострадянському просторі, незважаючи на геополітичні зміни останніх десятиліть. Вступ до ЄС і НАТО допоміг країнам Балтії, серед іншого, вийти з російської сфери впливу і зробити неможливим їхнє включення у примусово-«добровільну» інтеграцію до східної сфери інтересів під егідою РФ.

Ескалація агресивної неоімперської політики Кремля, починаючи зі збройного конфлікту з Грузією у 2008 р., і різке підняття градусу міжнародної напруги у 2014 р. внаслідок анексії Криму та конфлікту на

Сході України гостро поставили на порядок денний потребу вироблення та застосування ефективних механізмів протидії порушенням світового порядку. Серед них важливу роль відіграють персональні та секторальні санкції, упроваджені Євросоюзом, США та рядом інших країн проти російських посадових осіб, ряду підприємницьких структур і банків. Ці санкції серйозно зачіпали інтереси Литви, котра має суміжний з союзною Росією Білоруссю кордон, доволі значний обсяг торгівлі, спільні електроенергетичні системи і від котрої до недавнього існувала критична залежність у постачанні енергоносіїв.

І в кращі часи судження експертів щодо литовсько-російського торгово-економічного співробітництва були достатньо скептичними. Налагодження торгівлі на засадах взаємної вигоди вважалося найкращим сценарієм. Однак він розглядався як малоімовірний по причині розбіжності політичних і геополітичних цілей та величезного значення нетарифних бар'єрів. Події останніх 5-х років лише підтвердили попередній прогноз. Внаслідок санкційних обмежень, в тому числі щодо продовольчого експорту до Росії, Литва за окремими оцінками втратила 0,8 % ВВП. За даними Євростату станом на 2016 р. ці втрати у грошовому виразі склали 374 млн. євро.

Але литовське політичне керівництво свідоме того, що безпека має свою ціну в умовах тих викликів, котрі були спровоковані агресивними діями Росії, спрямованими, серед іншого, на тестування і євроатлантичної солідарності, і єдності Євросоюзу. У своїй щогорічній доповіді у Сеймі 12 червня 2018 р. Президент Д. Грібаускайте загострила увагу на тому, що «не варто боятися бути в авангарді інтеграції Європейського Союзу, оскільки, об'єднавши зусилля у сфері військової, енергетичної, кібернетичної та економічної безпеки, ми будемо почувати себе сильними.

Ідея сильної і єдиної Європи, котра відроджується, повертає впевненість у собі» [1]¹.

Поряд із компенсацією втрат з бюджету ЄС, литовське політичне керівництво суттєво активізувало зусилля по зменшенню залежності від Росії у постачанні енергоносіїв. Вирішенню цієї проблеми мали сприяти побудова терміналу по прийманню спотового газу у Клайпеді, а також спорудження Вісагінської АЕС навзамін виведеної з експлуатації Ігналінської АЕС. Революційним кроком стало прийняття політичного рішення про розірвання синхронного зв'язку з енергосистемою БРЕЛЛ (Білорусь–Росія–Естонія–Латвія–Литва) і підключення до європейської енергосистеми. Розв'язка справи була здійснена 28 червня 2018 р. підписанням відповідної угоди у Брюсселі, котрою 2025 рік був намічений у якості фінальної точки виконання необхідних для цього технічних робіт.

Литва сміливо ініціювала арбітражне провадження проти газопостачального гіганта «Газпром» шляхом подачі скарги до Єврокомісії ще в січні 2011 р., коли країна платила найвищу ціну за російський газ в Європі (на 10-20% вищу, ніж інші). І це не дивлячись на те, що на той час вона на 100% залежала від цих поставок. У травні 2018 р. ЄК прийняла арбітражне рішення, зобов'язавши «Газпром» на найближчі 8 років додержувати детально прописаних правил конкуренції на європейському ринку газу, передусім на таких його сегментах, як країни Балтії. Литовський прем'єр С. Скверняліс не виключив імовірності оскарження рішення ЄК у частині штрафних санкцій щодо «Газпрому», адже втрати внаслідок зловживання «Газпромом» монопольним становищем на ринку і нехтуванням умовами конкуренції склали для його країни 1,5 млрд. євро.

¹ State of the Nation Address by H.E. Dalia Grybauskaitė, President of the Republic of Lithuania. June 12, 2018 // Official site of the President of the Republic of Lithuania. [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.lrp.lt/en/press-centre/press-releases/state-of-the-nation-address-by-h.e.-dalia-grybauskaitė-president-of-the-republic-of-lithuania/30199>.

Підтримка України у її боротьбі проти російської агресії, ініціювання дискусій з цього питання на дипломатичних майданчиках, є свідченням не політичного романтизму, а чіткого усвідомлення неподільності безпеки. Тому пропозиції литовської дипломатії щодо продовження і посилення санкційного тиску на РФ, включаючи ідею доцільності перегляду режиму обмежень раз на рік, а не щопівроку цілком поясненні цією логікою.